

## บทที่ ๑

### บทนำ

#### ๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ปีพุทธศักราช ๒๕๔๙ กำหนดให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ในการทำนุบำรุงพุทธศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้คู่คุณธรรม โดยมีกองพุทธศาสนศึกษาเป็นหน่วยงานย่อยในการประสานและดำเนินการเกี่ยวกับการควบคุมดูแลจัดการศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนา การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และรับผิดชอบงานการศึกษาของคณะสงฆ์ โดยมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕ และตามกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสถาบันพระพุทธศาสนา พุทธศักราช ๒๕๔๘ ได้ให้สิทธิสถาบันพระพุทธศาสนาจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่พระภิกษุ และสามเณร<sup>๑</sup>

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ทั้งทางโลก และทางธรรมควบคู่กันไปเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้พระภิกษุสามเณรเป็นศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติและมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนจากพระพุทธศาสนาได้ถูกต้องถ่องแท้ ปลุกฝังความศรัทธา มั่นคงต่อพระพุทธศาสนา น้อมนำหลักธรรมและพระวินัยไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ชีวิต เกิดปัญญา สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและช่วยเผยแผ่ ปกป้อง รักษาพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองและส่งเสริมสันติสุข แก่สังคมไทยและสังคมโลกสืบไป ด้วยเหตุนี้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจึงส่งเสริมให้วัดที่มีความพร้อมในทุกๆ ด้านจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และขยายชั้นเรียน ในระดับสูงขึ้นเพื่อประโยชน์แก่สังคมและประเทศ<sup>๒</sup> การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนเป็นหัวจักรที่สำคัญในการดำเนินงานของโรงเรียน การตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนเป็นทั้งเครื่องมือและกิจกรรมที่สำคัญยิ่งในการบริหารโรงเรียนให้บรรลุตามเป้าหมาย ทั้งนี้ เพราะผู้บริหารโรงเรียนโดยได้รับการคาดหวังให้เป็นผู้นำทั้งในองค์กร ตลอดจนเป็นผู้นำในการแสวงหาความร่วมมือจากชุมชนองค์กรและหน่วยงานอื่นๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนา และสร้างสรรค์โรงเรียนเส้นทางสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารโรงเรียนจึงขึ้นอยู่กับ การนำไปในทิศทางที่ถูกต้องและการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนนั่นเอง ตามที่สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

---

<sup>๑</sup> กองพุทธศาสนศึกษา, สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือการปฏิบัติงานการขออนุญาตจัดตั้งและขยายชั้นเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา, ๒๕๕๕, หน้า ๑.

<sup>๒</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓.

ได้ออกประกาศคณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เรื่องกำหนดกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยเป็นการสมควรปรับปรุงประกาศคณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้เหมาะสมและคล่องตัวในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ซึ่งประกาศ ณ วันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ ให้รวมกลุ่มที่มีขนาดเล็กและแยกกลุ่มที่มีขนาดใหญ่จำนวน ๑๔ กลุ่มโรงเรียน เพื่อให้เหมาะสมกับการดำเนินงานและครอบคลุมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานให้รวดเร็วยิ่งขึ้น<sup>๓</sup> โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา โดยแบ่งเป็น ๒ ระดับหรือ ๒ ช่วงชั้นคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย จัดเป็นโรงเรียนในระบบเช่นเดียวกันกับรูปแบบโรงเรียนของรัฐและเอกชนทั่วไป โดยใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ๘ กลุ่มสาระคือ ๑.ภาษาไทย ๒.คณิตศาสตร์ ๓.วิทยาศาสตร์ ๔.สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ๕.สุขศึกษา และพลศึกษา ๖.ศิลปะ ๗.การงานอาชีพและเทคโนโลยี ๘.ภาษาต่างประเทศ และมีวิชาเฉพาะที่กำหนดให้นักเรียนคือพระภิกษุสามเณรต้องเรียนตามนโยบายของคณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมคือ วิชาภาษาบาลี และวิชาพระพุทธศาสนา อันประกอบไปด้วยพุทธประวัติ ธรรมวินัย และศาสนปฏิบัติ เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาหลักพระพุทธศาสนาในคัมภีร์พระไตรปิฎกสามารถนำไปเป็นเครื่องมือเผยแผ่พระพุทธศาสนา อันเป็นหน้าที่สำคัญของพระภิกษุสามเณรในฐานะที่เป็นศาสนทายาทผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา<sup>๔</sup> หลักธรรมาภิบาล(Good governance) จึงเป็นหลักการบริหารจัดการที่ดี เพื่อประกันว่าในองค์กรจะไม่มีฉ้อราษฎร์บังหลวง ไม่ด้อยประสิทธิภาพ<sup>๕</sup> รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ ผลผลิตที่ได้ต้องมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล<sup>๖</sup> การบริหารงานมีความสำคัญต่อการดำเนินงานในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยเน้นการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลเป็นรูปแบบอย่างมีระบบมีการบริหารจัดการที่ดี เพื่อที่จะพัฒนาสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หลักธรรมาภิบาลหรือ Good governance จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะนำไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์มากนัก ยิ่งเพียงเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถขององค์กร ในการนำหลักการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการดำเนินงานในโรงเรียนพระปริยัติธรรมซึ่งครอบคลุมไปถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรการ เป็นการบริหารงานยุคใหม่ที่เน้นความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ ความรับผิดชอบความประพฤติกามีส่วนร่วม และกระบวนกรายุติธรรม

<sup>๓</sup> นิภาพร เหล่าพรมมา, “การบริหารบุคลากรทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๗ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), บทนำ หน้า ๑.

<sup>๔</sup> คู่มือปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๗), หน้า ๒.

<sup>๕</sup> เรื่องเดียวกัน หน้า ๓๕.

<sup>๖</sup> สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๒, แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๖, กลุ่มนโยบายและแผน เอกสารลำดับที่ ๒/๒๕๕๖, หน้า ๗๔.

โดยยึดหลักธรรมาภิบาล ความอดทนทั้ง ๖ ประการ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ การมีจิตสาธารณะ ชยัน อดทน มีระเบียบวินัย เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ให้ บุคคลในสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบความถูกต้อง การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ขององค์กรที่กำหนด” โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดการศึกษาเพื่อนำไปสู่การ พัฒนาคนในชาติเป็นสิ่งที่รัฐต้องส่งเสริมเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการศึกษาของคนไทย ทำให้คนไทยมี คุณภาพที่ดีขึ้น อยู่ในสภาพสังคมที่ดีงาม มีวิถีชีวิตที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ต้องจัดการศึกษาให้ทั่วถึง และครอบคลุมได้ทุกกลุ่ม รวมทั้งพระภิกษุสามเณรที่บรรพชาอุปสมบทเข้ามาเพื่อศึกษาพระปริยัติ ธรรม ซึ่งการจัดการศึกษาในปัจจุบันทั้งทางโลกและทางธรรมได้มีความพยายามที่จะจัดการศึกษาให้ เหมาะสมกับพระภิกษุสามเณรด้วย การบริหารงานการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมนั้นต้องยึด หลักโครงสร้างทางวิชาการของกระทรวงศึกษาธิการด้วย โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ ได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเกี่ยวกับองค์กรทาง การศึกษาอย่างมาก เช่น ด้านการบริหารจัดการด้านหลักสูตรการสอน แต่สิ่งที่สถานศึกษาทั้งหลายต้อง รับผิดชอบต่อสอด้รับกับการปฏิรูปการศึกษาคือ งานด้านวิชาการ งานบริหารด้านบุคคล งานบริหาร ด้านการเงินและงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป<sup>๗</sup>

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๙ เป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่ เกิดขึ้นจากการแยกกลุ่มจากสำนักงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๐ ประกอบด้วย ๔ จังหวัดคือ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดยโสธร จังหวัด อำนาจเจริญ โดยมีสำนักงานกลุ่มตั้งอยู่ที่วัดมหายานาราม (วัดป่าใหญ่) ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งปัจจุบัน สำนักงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๙ ตั้งอยู่เลขที่ ๒ วัดวรรณวาริ ถนนเทศบาล ๒๖ ตำบลวารินชำราบ อำเภวารินชำราบ จังหวัด อุบลราชธานี ดูแลรับผิดชอบโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ๔ จังหวัดคือ จังหวัด อุบลราชธานี จำนวน ๒๖ โรงเรียน จังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน ๖ โรงเรียน จังหวัดมุกดาหาร จำนวน ๑ โรงเรียน และจังหวัดยโสธร จำนวน ๓ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรมเจ้าพระยาบดินทร เดชา โรงเรียนทรายมูลปริยัติวิทยา โรงเรียนเทพสถิตวิทยาลัย

ปัจจุบันการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๙ มีปัญหา สำคัญหลายประการ กล่าวคือ ด้านบุคลากร พบว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษายัง ขาดแคลนครูที่มีคุณวุฒิและคุณสมบัติที่เหมาะสม ในด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนก็ยังคงขาดแคลน เป็นจำนวนมากเช่นกัน ด้านอาคารสถานที่ รวมทั้งปัญหาด้านการบริหารงานของโรงเรียนยังไม่มี ประสิทธิภาพเท่าที่ควร อีกทั้งยังพบว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๙ มี

<sup>๗</sup> อิศริยา พยัคฆวรรณ, “การบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๗” วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๕๕๖), หน้า ๓.

<sup>๘</sup> วรินทร์ การพันธ์, การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ศึกษาในจังหวัดขอนแก่น “วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๕๕๗), หน้า ๔.

บุคลากรประจำ จำนวนไม่มาก ดังนั้นจึงต้องจ้างครูสอนพิเศษซึ่งเป็นเพียงแต่จ้างสอนในรายวิชาเป็นการชั่วคราวเท่านั้น ซึ่งทำให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนบุคลากรสอนบ่อยครั้ง ขวัญและกำลังใจปฏิบัติงานต่ำ อุปสรรคการเรียนการสอนไม่ได้รับการสนับสนุน สำหรับพระภิกษุสามเณรที่เข้ามาศึกษาซึ่งเป็นผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษายากจน จึงต้องมาบวชเรียนขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ทางการศึกษาทุกๆ ด้าน ในด้านการเรียนการสอนนั้น ภาคเช้าในช่วงเช้าพระภิกษุจะเรียนแผนกธรรม ภาคบ่ายเรียนบาลี และภาคค่ำจะเรียนวิชาสามัญ เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เป็นต้น<sup>๙</sup>

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาและแผนกธรรมเป็นเวลาหลายปี ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๙ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพื่อเป็นข้อเสนอแนะนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

## ๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๙ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๙ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยจำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๙ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

## ๑.๓ ปัญหาของการวิจัย

๑.๓.๑ ประสิทธิผลการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๙ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีการปฏิบัติในระดับใด

๑.๓.๒ ผลเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๙ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงานมีสภาพอย่างไร แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

๑.๓.๓ แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๙ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลควรเป็นอย่างไร

<sup>๙</sup> สำนักงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๙ : แผนปฏิบัติการประจำปี

## ๑.๔ สมมติฐานของการวิจัย

๑.๔.๑ บุคลากรที่มีตำแหน่งแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่มที่ ๙ แตกต่างกัน

๑.๔.๒ บุคลากรมีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่มที่ ๙ แตกต่างกัน

๑.๔.๓ บุคลากรมีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่มที่ ๙ แตกต่างกัน

## ๑.๕ ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยออกเป็น ๔ ด้านด้วยกัน ดังนี้

### ๑.๕.๑ ด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๙ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในองค์ประกอบของธรรมาภิบาล ๖ ด้าน ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.๒๕๔๒ ได้แก่หลักธรรมาภิบาลพื้นฐาน ๖ ด้าน<sup>๑๐</sup> คือ ๑) ประสิทธิผลการบริหารด้านหลักนิติธรรม ๒) ประสิทธิผลการบริหารด้านหลักคุณธรรม ๓) ประสิทธิผลการบริหารด้านหลักความโปร่งใส ๔) ประสิทธิผลการบริหารด้านหลักการมีส่วนร่วม ๕) ประสิทธิผลการบริหารด้านหลักความรับผิดชอบ ๖) ประสิทธิผลการบริหารด้านหลักความคุ้มค่า

### ๑.๕.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา, พนักงานศาสนการและหรือครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในพื้นที่ ๔ เขตจังหวัด ได้แก่ อุบลราชธานี, อำนาจเจริญ, ยโสธร, และมุกดาหาร, ปีการศึกษา ๒๕๖๐ จำนวน ๓๖ โรงเรียน จำแนกตามตัวแปรที่กำหนดเป็นผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมจำนวน ๗๒ รูป/คน และครูผู้สอน จำนวน ๓๘๖ รูป/คน และมีโรงเรียนพระปริยัติธรรมจำนวน ๓๖ แห่ง<sup>๑๑</sup> จำแนกตามตัวแปรที่ศึกษาได้ดังนี้

<sup>๑๐</sup> สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, คู่มือการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒, บทพิจารณาพิมพ์ (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๖, หน้า ๒๔.

<sup>๑๑</sup> สำนักงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมกลุ่มที่ ๙ , ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการศึกษาปีการศึกษา ๒๕๖๐., อุบลราชธานี วัชรธรรมวารี ตำบลวารินชำราบ อำเภวารินชำราบ หน้า ๑๓.

๑. ประชากร
๒. กลุ่มตัวอย่าง
๓. กลุ่มเป้าหมาย

**(๑) ตำแหน่ง**

|                                     |       |            |
|-------------------------------------|-------|------------|
| (๑) ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม | จำนวน | ๗๒ รูป/คน  |
| (๒) ครูผู้สอน/พนักงานศาสนการ        | จำนวน | ๓๘๖ รูป/คน |

**(๒) วุฒิการศึกษา**

|                        |       |            |
|------------------------|-------|------------|
| (๒.๑) ปริญญาตรี        | จำนวน | ๓๐๖ รูป/คน |
| (๒.๒) สูงกว่าปริญญาตรี | จำนวน | ๑๕๒ รูป/คน |

**(๓) ประสบการณ์ในการทำงาน**

|                            |       |            |
|----------------------------|-------|------------|
| (๓.๑) ต่ำกว่า ๑๐ ปี        | จำนวน | ๑๒๑ รูป/คน |
| (๓.๒) ระหว่าง ๑๑- ๒๐ ปี    | จำนวน | ๑๑๗ รูป/คน |
| (๓.๓) ตั้งแต่ ๒๑ ปี ขึ้นไป | จำนวน | ๒๒๐ รูป/คน |

**๑.๔.๓ ขอบเขตด้านตัวแปร**

๑.๔.๓.๑ ตัวแปรต้นได้แก่ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ดังนี้

**(๑) ตำแหน่ง**

- (๑.๑) ผู้บริหารสถานศึกษา
- (๑.๒) ครูผู้สอน/พนักงานศาสนการ

**(๒) วุฒิการศึกษา**

- (๒.๑) ปริญญาตรี
- (๒.๒) สูงกว่าปริญญาตรี

**(๓) ประสบการณ์การทำงาน**

- (๓.๑) ต่ำกว่า ๑๐ ปี
- (๓.๒) ระหว่าง ๑๑- ๒๐ ปี
- (๓.๓) ตั้งแต่ ๒๑ ปีขึ้นไป

๑.๔.๓.๒ ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๙ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ตามระเบียบ

สำนักนายกรัฐมนตรี<sup>๑๒</sup> ว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พุทธศักราช ๒๕๔๒ ประกอบด้วย ๖ ด้าน ดังนี้

- (๑) ด้านประสิทธิผลการบริหารตามหลักนิติธรรม
- (๒) ด้านประสิทธิผลการบริหารตามหลักคุณธรรม
- (๓) ด้านประสิทธิผลการบริหารตามหลักความโปร่งใส
- (๔) ด้านประสิทธิผลการบริหารตามหลักการมีส่วนร่วม
- (๕) ด้านประสิทธิผลการบริหารตามหลักความรับผิดชอบ
- (๖) ด้านประสิทธิผลการบริหารตามหลักความคุ้มค่า

**๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่** ผู้วิจัยได้ทำการศึกษากับบุคลากร คือผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรมและครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๙ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในปีการศึกษา ๒๕๖๐ มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน ๓๖ แห่ง ประชากร ๔๕๘ รูป/คน

**๑.๔.๕ ขอบเขตด้านเวลา** ระยะเวลาในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๙ ถึงเดือนมกราคม พ.ศ.๒๕๖๐ รวมเป็นระยะเวลา ๙ เดือน

## ๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยเพื่อให้ความหมายของข้อความที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นที่เข้าใจตรงกัน จึงกำหนดความหมายของศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัยนี้ไว้ดังนี้

**๑.๖.๑ ประสิทธิภาพ** หมายถึง การทำกิจกรรมการดำเนินงาน ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในกลุ่มที่ ๙ สามารถสร้างผลงานให้สอดคล้องกับเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ทั้งในส่วนผลผลิตทางการศึกษา และผลลัพธ์ของการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่ตรงตามความคาดหวัง ที่กำหนดล่วงหน้าไว้นาน้อยเพียงใด

**๑.๖.๒ การบริหารสถานศึกษา** หมายถึงการบริหารงานภายในองค์กรหรือหน่วยงาน เป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม ความก้าวหน้าของวิทยาการต่างๆ โดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำงาน ซึ่งเป็นผู้ใช้ทรัพยากรไม่ได้เจาะจงที่จะเน้นว่าเป็นทางภาครัฐและเอกชน ที่สามารถตรวจสอบดำเนินผลในการบริหารที่ต้องใช้ศาสตร์และศิลป์เข้ามาเป็นแบบแผนด้วย เพื่อให้บุคคลนั้นปฏิบัติตามขั้นตอนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์เป้าหมายโดยนำเอาทรัพยากรมาใช้ให้ประหยัด การจัดองค์การหรือการจัดหน่วยงานต่างๆ ในองค์กร

<sup>๑๒</sup> สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, คู่มือการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี ตามระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (กรุงเทพมหานคร), พ.ศ.๒๕๔๒ บทวิจารณ์พิมพ์, หน้า ๒๔.

**๑.๖.๓ ประสิทธิผลการบริหารการศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาล** หมายถึงผลที่เกิดขึ้นจากการอำนวยการดำเนินการปฏิบัติจัดทำการบริหารที่สามารถตรวจสอบได้ มีประสิทธิผลและเป็นระบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการบริหาร การตรวจสอบและการประเมินผลอย่างแท้จริงและเท่าเทียมกันของสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประกอบด้วย ๖ ประการคือ

๑.๖.๓.๑ ประสิทธิผลการบริหารตามหลักนิติธรรม (Law) หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการบริหารโรงเรียนโดยใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการบริหารในโรงเรียน และการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาอย่างเป็นธรรมกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยคำนึงถึงผลที่เกิดกับนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

๑.๖.๓.๒ ประสิทธิผลการบริหารตามหลักคุณธรรม (Ethics) หมายถึงผลที่เกิดขึ้นจากการบริหารโรงเรียนโดยยึดมั่นในความถูกต้องดีงามในการปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวอย่างแก่ครู นักเรียน และสังคม มีความซื่อสัตย์จริงใจ ชยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรอื่นของสถานศึกษาปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดทั้งการจัดการระบบงานที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน รวมทั้งการมีจรรยาบรรณต่อตนเอง ต่อองค์กร ต่อเพื่อนร่วมงาน ต่อประชาชนและสังคม

๑.๖.๓.๓ ประสิทธิผลการบริหารตามหลักความโปร่งใส (Transparency) หมายถึงผลที่เกิดขึ้นจากการทำงานทุกขั้นตอนของผู้บริหารสถานศึกษาต้องยึดหลักความโปร่งใสเพื่อความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการปรับปรุงกลไกการทำงานร่วมกันสามารถตรวจสอบได้ มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย สร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้โดยสะดวก สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยปรับปรุงการทำงานของสถานศึกษาให้มีความโปร่งใสอยู่เสมอ

๑.๖.๓.๔ ประสิทธิผลการบริหารตามหลักการมีส่วนร่วม (Participation ) หมายถึงผลที่เกิดขึ้นจากผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าร่วมเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจในปัญหาที่สำคัญของการบริหารโรงเรียน โดยการประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ หรือการให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมตามกฎหมายกำหนด

๑.๖.๓.๕ ประสิทธิผลการบริหารตามหลักความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึงผลที่เกิดขึ้นจากการทำงานที่ตระหนักในสิทธิหน้าที่ของตนเอง และผู้อื่น มีความสำนึกรับผิดชอบในการตัดสินใจ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีความใส่ใจ มีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้อง การเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตนเองตามบทบาทหน้าที่

๑.๖.๓.๖ ประสิทธิผลการบริหารตามหลักความคุ้มค่า (Cost Effectiveness) หมายถึงผลที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการทรัพยากรที่จำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม โดยมีการรณรงค์ให้มีความประหยัดใช้อย่างคุ้มค่าสร้างสรรค์และบริการที่มีคุณภาพและรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

**๑.๖.๔ บุคลากร** หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่อยู่ภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาที่เป็นพนักงานและลูกจ้างที่รับค่าตอบแทนเป็นรายเดือน

**๑.๖.๕ ตำแหน่ง** หมายถึง การกำหนดบทบาทหน้าที่บุคลากรปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมและครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่มที่ ๙ แบ่งเป็น ๒ กลุ่มคือ

**๑.๖.๕.๑ ผู้บริหาร** หมายถึง ผู้ปฏิบัติตนในการเป็นผู้กำหนด ได้แก่ ผู้จัดการผู้อำนวยการ และรองผู้อำนวยการ เป็นผู้นำในการบริหารจัดการเรียนการสอน ซึ่งเกี่ยวข้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย และแผนงานโครงการ หรือวัตถุประสงค์ตลอดจนภารกิจต่างๆ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อให้มีการดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมาย

**๑.๖.๕.๒ ครูผู้สอน** หมายถึง พระภิกษุและบุคลากรวิชาชีพ ผู้ทำหน้าที่ทางด้านการเรียนการสอนตลอดถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ

**๑.๖.๕.๓ พนักงานศาสนการ** หมายถึง ครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งได้รับค่าตอบแทนเป็นรายเดือน ที่ได้รับการจัดสรรจากงบประมาณแผ่นดินหรืองบประมาณอื่น

**๑.๖.๖ วุฒิการศึกษา** หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดที่ได้รับ สำเร็จการศึกษาของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มคือ

**๑.๖.๖.๑ ปริญญาตรี** หมายถึง ระดับความรู้เบื้องต้นที่มหาวิทยาลัยได้ประสาทให้แก่ผู้ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด

**๑.๖.๖.๒ สูงกว่าปริญญาตรี** หมายถึง ประกาศนียบัตรมหาบัณฑิต ปริญญาโท ประกาศนียบัตรชั้นสูง และปริญญาเอก

**๑.๖.๗ ประสบการณ์ในการทำงาน** หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงานตามตำแหน่งหน้าที่ของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ดังนี้

(๑.๖.๗.๑) ระยะต่ำกว่า ๑๐ ปี ลงมา หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ตั้งแต่ ๑ เดือนถึง ๑๐ ปี

(๑.๖.๗.๒) ระหว่าง ๑๑- ๒๐ ปี หมายถึง ระยะเวลาการปฏิบัติงานระหว่าง ๑๑- ๒๐ ปี

(๑.๖.๗.๓) ตั้งแต่ ๒๑ ปีขึ้นไป หมายถึง ระยะเวลาการปฏิบัติงานตั้งแต่ ๒๑ ปีขึ้นไป

**๑.๖.๘ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา** หมายถึง สถานที่ที่วัดจัดตั้งขึ้นเพื่อให้การศึกษาพระปริยัติธรรมแก่พระภิกษุและสามเณร ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

**๑.๖.๘.๑ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๙** ประกอบด้วย จังหวัดอุบลราชธานี, จังหวัดอำนาจเจริญ, จังหวัดยโสธร, และจังหวัดมุกดาหาร

**๑.๖.๙ สำนักงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม กลุ่มที่ ๙** หมายถึง กลุ่มโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นตามประกาศคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

**๑.๖.๑๐ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ** หมายถึง หน่วยงานของรัฐบาลที่มีภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานสนองงานคณะสงฆ์และรัฐ โดยการทำนุบำรุง ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ให้การอุปถัมภ์ ค้ำครอง และส่งเสริมพัฒนางานพระพุทธศาสนา ดูแล รักษา การจัดการศาสนสมบัติ

พัฒนาพุทธมณฑล ให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งให้การสนับสนุน ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรทางศาสนา สังกัดสำนักงานนายกรัฐมนตรี

## ๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๗.๑ สำนักงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม กลุ่มที่ ๙ ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายส่งเสริมพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

๑.๗.๒ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาสามารถนำผลไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๙ จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน สำหรับผู้บริหารและครูผู้สอนนำไปพัฒนาตนเอง และการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๑.๗.๓ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดได้แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนากิจการดำเนินงานการบริหารการศึกษาสำหรับสถานศึกษาและนำผลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ให้มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลสูงสุด